

مبارزه ی مردم ایران با استعمار

در درس گذشته بی بردید که کشور ایران مورد توجه استعمارگران بود. دولت های قدرتمند بر سر نفوذ در ایران با یکدیگر رقابت می کردند. اگرچه حکومت های نالایق در ایران به بیگانگان اجازه ی دخالت و نفوذ می دادند، مردم کشور ما همواره با استعمارگران مبارزه می کردند. از هر منطقه ی کشور ما انسان های بزرگ و فداکاری برخاستند و برای کوتاه کردن دست بیگانگان از کشور تلاش کردند و در این راه رنج زیادی را تحمل کردند؛ حتی از جان خود گذشتند.

تعداد این شخصیت های بزرگ، زیاد و شرح کارهایشان مفصل است. من چند نمونه برای ت می گویم.

چه کسانی با استعمارگران مبارزه کردند؟

فعالیت ۱

شرح حال شخصیت های این درس را بخوانید. چه ویژگی های مشترکی در همه ی آنها وجود دارد؟
فهرست کنید. گفت و گو کنید. عشق به وطن ، شجاعت ، مردم دوستی ، فداکاری ، ایمان و مبارزه با دخالت بیگانگان
از مطالعه ی این سرگذشت ها چه نتیجه ای می گیرید؟ اگر در آن زمان به دنیا می آمدید، دوست داشتید در کنار کدام یک از این شخصیت ها قرار می گرفتید و چطور او را یاری می کردید؟
نتیجه می گیریم که نباید به بیگانگان اجازه دهیم تا بر سرزمین ما حکومت کنند و باید مانند گذشتگان در مقابل دشمنان ایستادگی کنیم.

مطالعه برای انجام فعالیت

نقاشی امیر کبیر

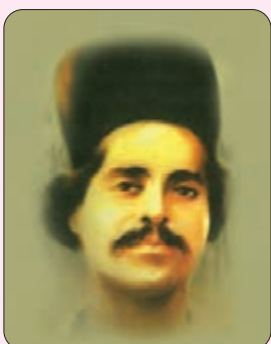
امیر کبیر، میرزا تقی خان فراهانی مشهور به امیر کبیر در روستایی در اراک به دنیا آمد. او صدراعظم یا نخست وزیر ناصرالدین شاه بود. امیر کبیر وقتی به این مقام رسید، آرزو داشت ایران را به کشوری مستقل و آباد تبدیل کند. در زمان او دولت های روس و انگلیس به شدت در امور کشور دخالت می کردند. امیر کبیر از دخالت شاهزادگان و درباریان در کشور جلوگیری نمود. او مدرسه ای تأسیس کرد تا افراد با علوم و فنون جدید آشنا شوند؛ روزنامه منتشر کرد و چندین کارخانه نیز تأسیس کرد. او از دخالت نمایندگان خارجی در امور داخلی ایران جلوگیری می کرد و می گفت: «نه به انگلیس امتیاز می دهیم و نه به روسیه». بیگانگان که فهمیده بودند با مردی روبه رو شده اند که نمی گذارد به اهدافشان برسند با بعضی از درباریان همدست شدند و آن قدر علیه او نزد شاه بدگویی کردند که شاه او را از صدراعظمی برکنار کرد و سپس با دستور ناجوانمردانه ی شاه، او را در فین کاشان به شهادت رساندند.

○ **میرزا کوچک خان جنگلی**: یونس معروف به میرزا کوچک در رشت دیده به جهان گشود. او چندی در مدارس علمیه به تحصیل علوم دینی مشغول شد. در اواخر دوره ی قاجار بخش‌هایی از کشور ما توسط نظامیان روسیه و انگلیس اشغال شده بود. بیگانگان به مردم ستم می‌کردند و حکومت نیز ناتوان بود. در این شرایط میرزا کوچک خان که مردی مؤمن، شجاع و حامی مظلومان بود در گیلان قیام کرد و بسیاری از مردم به او پیوستند. پیروان میرزا هم با مأموران حکومتی و هم با قوای روسی و انگلیسی جنگیدند؛ اما سرانجام بسیاری از آنها دستگیر شدند و میرزا کوچک خان به همراه دوستش در برف و سرمای کوهستان گرفتار شد و به شهادت رسید.

▲ آرامگاه میرزا کوچک خان ▲ میرزا کوچک خان جنگلی در رشت

○ **رئیس علی دلواری**: رئیس علی دلواری در اطراف شهر بوشهر چشم به جهان گشود. رئیس علی مردی شجاع بود و ایمانی قوی داشت. او در تیراندازی و سوارکاری ماهر بود. با شروع جنگ جهانی اول، انگلیسی‌ها جنوب ایران به ویژه بوشهر را اشغال کرده، و پرچم خودشان را در آنجا افراشته بودند. او در باره ی اشغال نظامی ایران به چند تن از روحانیون بوشهر نامه نوشت و آنها نیز در جواب گفتند که جنگیدن با اشغالگران واجب است. رئیس علی و هوادارانش که به آنها دلیران تنگستان می‌گفتند، قهرمانانه با انگلیسی‌ها جنگیدند اما در یکی از این نبردها، رئیس علی تیر خورد و به شهادت رسید.

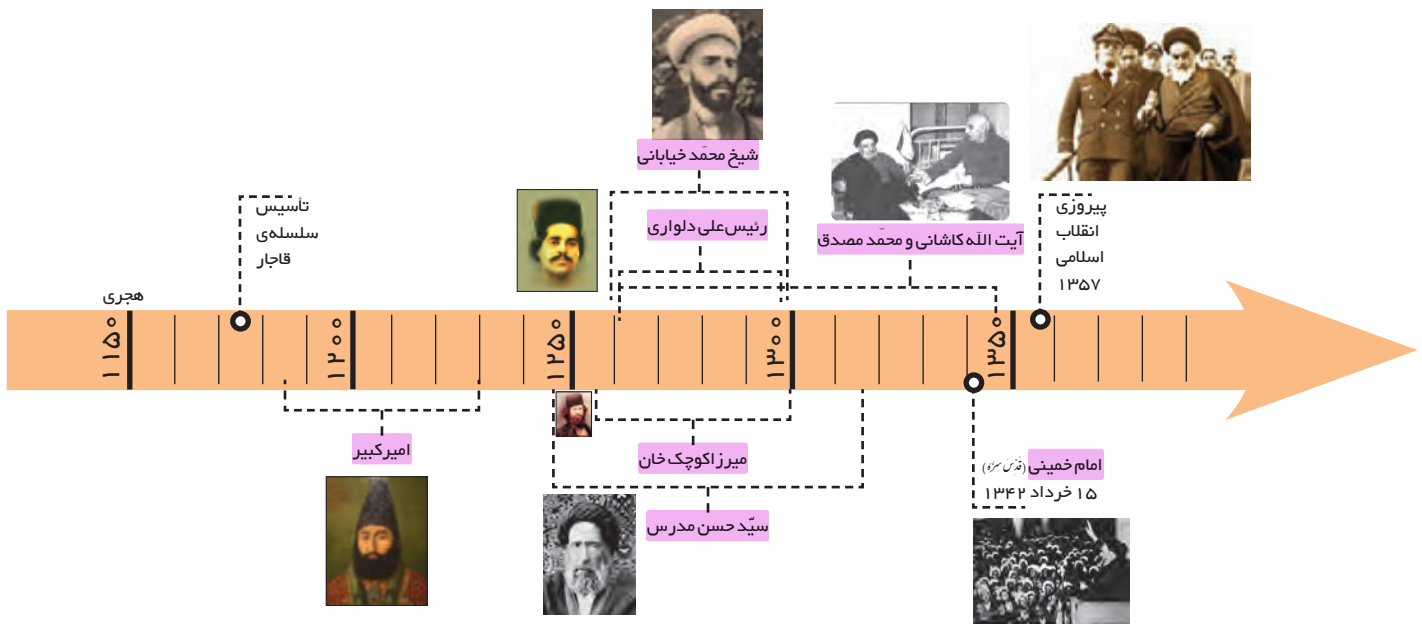
▲ مجسمه ی رئیس علی دلواری ▲ رئیس علی در بوشهر

○ **دکتر محمد مصدق و آیت‌الله سید ابوالقاسم کاشانی** از آغاز کشف و استخراج نفت در ایران، دولت انگلستان که از محصول نفت ایران درآمد زیادی کسب می‌کرد با بستن قراردادهایی منابع نفتی ما را غارت می‌کرد. دکتر محمد مصدق که در زمان حکومت پهلوی نماینده ی مجلس بود، شجاعانه در مقابل استعمار انگلیس ایستاد و برای ملی کردن نفت به مبارزه برخاست. در همان زمان آیت‌الله کاشانی نیز که از علمای مبارز و مخالف شدید استعمارگران بود از نهضت ملی شدن نفت ایران حمایت کرد و در این کار نقش بسیار مهمی داشت. سرانجام در اسفندماه سال ۱۳۲۹ شمسی مجلس شورای ملی قانون ملی شدن نفت را تصویب کرد تا دست بیگانگان را از نفت ایران کوتاه کند. محمدرضا شاه پهلوی با توطئه ی آمریکا و انگلیس، دکتر مصدق را به روستای احمدآباد تبعید، و او تا آخر عمر مانند یک زندانی زندگی کرد.

▲ دکتر مصدق و آیت‌الله کاشانی

نام چند شخصیت بزرگ مبارزه با استعمار در ایران در فاصله ی زمانی بین تأسیس قاجار تا پیروزی انقلاب اسلامی را بنویسید.
 امیرکبیر ، سید حسن مدرس ، میرزا کوچک خان جنگلی ، آیت الله کاشانی ، دکتر محمد مصدق و امام خمینی (ره)

فعالیت ۲

به نظر شما چرا امیرکبیر چند کارخانه تأسیس کرد؟

امیرکبیر آرزو داشت ایران را به کشوری مستقل و آباد تبدیل کند تا به کشورهای خارجی وابسته نباشد. از این رو برای پیشرفت صنعت در کشور چند کارخانه تأسیس کرد. همچنین تأسیس کارخانه ها توسط امیرکبیر موجب شد برای عده ی زیادی از مردم شغل ایجاد شود و کاربرگهی شماره ی ۲۶ را در کلاس تکمیل کنید. آنها مشغول به کار شوند.

فعالیت ۳

فعالیت ۴

یکی از سه فعالیت زیر را انتخاب کنید و انجام دهید.

الف - پیروزی انقلاب اسلامی به رهبری امام خمینی (قدس سزه) دست بیگانگان را از کشور ما کوتاه کرد. پرس وجو کنید و یک جمله از امام (قدس سزه) درباره ی قدرت های استعمارگر پیدا کنید و به کلاس بیاورید.

ب - به طور گروهی درباره ی یکی از قهرمانان مبارزه با استعمار (غیر از آنهایی که در این درس خواندید) تحقیق کنید و شرح حال مختصری از کارهای او را بنویسید. شما می توانید با راهنمایی معلم از کتاب های مناسبی که برای کودکان و نوجوانان نوشته شده است یا دانشنامه ی شبکه ی رشد (daneshnameh.roshd.ir) استفاده کنید.

ج - پرس وجو کنید آیا در شهر یا مکان های نزدیک به محل زندگی شما، کوچه یا خیابان یا میدانی را می شناسید که به نام شخصیت های این درس نام گذاری شده باشد.

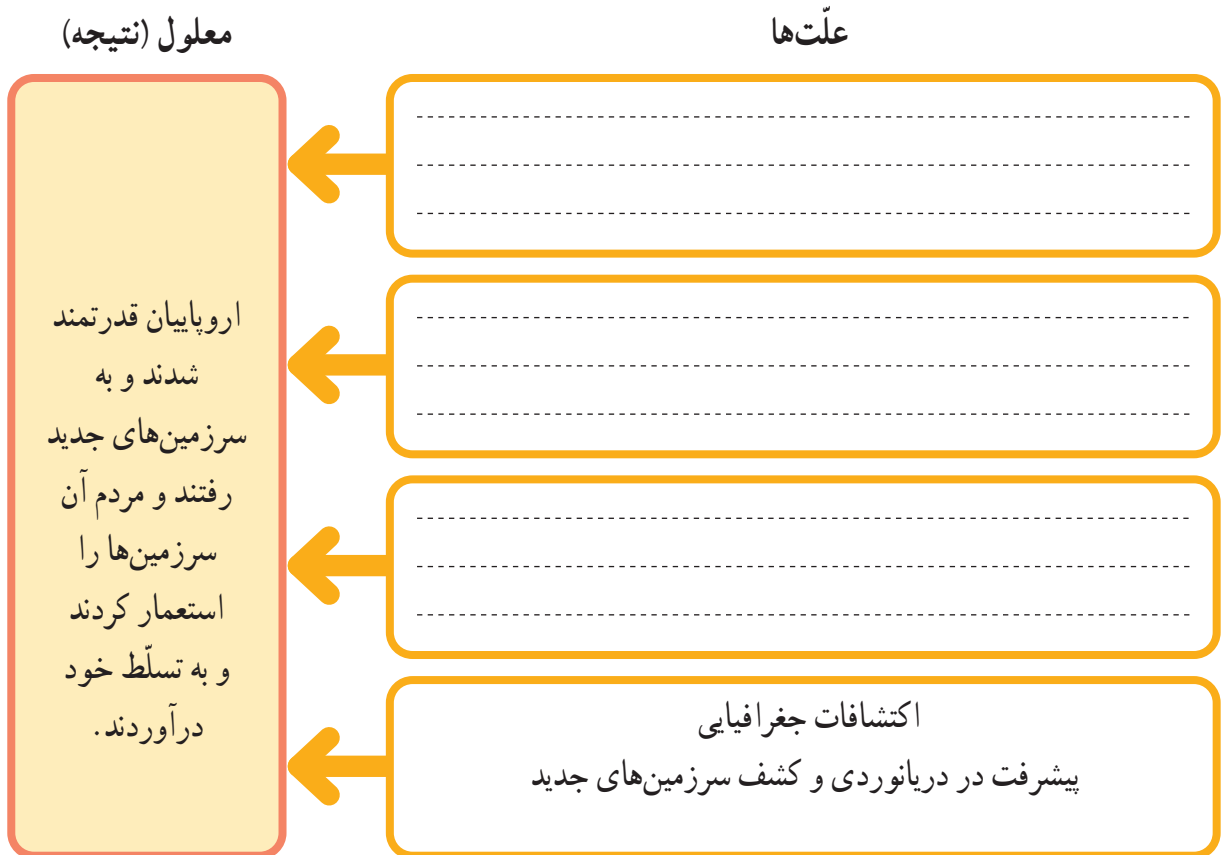
فعالیت ۵

به تقویم مراجعه، و روز ملی شدن صنعت نفت را در آن پیدا کنید. چرا این روز تعطیل رسمی است؟ بیست و نهم اسفند ماه روز ملی شدن صنعت نفت است. در چنین روزی در سال هزار و سیصد و بیست و نه مجلس شورای ملی قانون ملی شدن صنعت نفت را تصویب کرد تا دست بیگانگان را از نفت ایران کوتاه کند.

علت‌های پیدایش استعمارگری

جدول را کامل کنید.

علت یعنی چرا یک چیز اتفاق می‌افتد؟
معلول یعنی نتیجه‌ای که در اثر آن علت‌ها به وجود می‌آید.

قلمرو ایران و قراردادهای استعماری

این نقشه قلمرو ایران کنونی و سرزمین‌هایی را که به موجب قراردادهای استعماری از ایران جدا شدند، نشان می‌دهد. روی نقشه جهت‌های اصلی و فرعی را بنویسید. سپس بگویید:

- در شرق و شمال شرق کدام مناطق قبلاً جزء قلمرو ایران بوده‌اند؟ چند مورد نام ببرید.
- در شمال غرب ایران، کدام مناطق قبلاً جزء قلمرو ایران بوده‌اند؟ چند نمونه نام ببرید.